

Висновки

1. На території золошлаковідвалу № 3 Бурштинської ТЕС виявлено 35 видів рослин синантропної флори родини Asteraceae, що належать до 23 родів.
2. Найчисельнішими родами є: *Artemisia* L. (4 види), *Carduus* L., *Centaurea* L., *Cirsium* L. (3 види).
3. Аналіз розподілу за походженням вказує на переважання видів голарктичної групи (65,72 %). Апофіти становлять 57,14 % (від загальної кількості видів синантропної флори), тоді як адвентивні види – 42,86 %.
4. Аналіз життєвих форм показує, що основу синантропної флори родини Asteraceae складають трав'янисті полікарпіки (54, 29 %).

Література

1. Визначник рослин Українських Карпат. – К.: Наук. думка, 1977. – 453 с.
2. Маховська Л.Й., Гнезділова В.І., Буняк В.І. Родина Asteraceae у синантропній флорі околиць міста Івано-Франківська //Збірник наукових праць. Фальцфейнівські читання. – Херсон: ПП Вишемирський, 2007. – С. 213 – 215.
3. Определитель высших растений Украины. Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др. – К.: Фитосоцицентр, 1999. – 548 с.
4. Протопопова В.В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. – К.: Наукова думка, 1991. – 200 с.
5. Серебряков И.Г. Экологическая морфология растений. Жизненные формы покрытосеменных. – М.: Высшая школа, 1962. – 378 с.
6. Ткачик В.Ф. Флора Прикарпаття. Львів: НТШ, 2000. – 254 с.

On the territory of slag dump of Burshtynska TEPS 35 species of Asteraceae family were studied. These species belong to 23 genera. These plants form synanthropic flora. The biggest genera are Artemisia L. – 4 species, Carduus L., Centaurea L., Cirsium L. – in 3 species. There are 19 apophyte and 16 adventive species. The geographical analysis shows that the holarctic species (65,72 %) predominate. Among the living forms herbaceous polycarpic (54,29 %) constitute the biggest group.

Key words: Asteraceae, flora.

УДК 581.9 (477)

Іветта Кубічек

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ ЛУЧНИХ УГРУПОВАНЬ ВЕРХІВ'Я РІЧКИ ТИСИ (ЗАКАРПАТТЯ)

Представлені результати досліджень флори лікарських рослин за систематичним складом, подано біоморфологічний, еколого-фітоценотичний та екологічний аналізи.

Ключові слова: лікарські рослини, флора.

Вступ

Ріка Тиса утворюється від злиття Чорної та Білої Тиси 4 км вище м. Рахова. За водністю серед карпатських річок вона поступається тільки Дністру. Її протяжність 966 км, у межах області 201 км. Загальна площа водозбору 153 тис. км², в області 11,3 тис. км². Від місця свого утворення Тиса тече у південно-західному напрямі по вузькій долині, стиснутій високими стрімкими схилами. На цій території, яка належить до Мармороського масиву, також трапляються відклади гірського флішу і вапняку. Мозаїка з кристалічних і вапнякових ґрунтоутворюючих субстратів привела до надзвичайної різноманітності флори [5].

Більша частина території низькогірних лук, які простягаються вздовж річки, використовується як сінокоси. Незважаючи на це, флора лікарських рослин тут є надзвичайно різноманітною і досить цікавою для дослідження.

Матеріали та методи

Дослідження флори лікарських рослин поведилося нами протягом 2003-2007 рр. на низькогірних луках, які простягаються вздовж верхів'я річки Тиси. При натурному вивченні флори застосовувався маршрутний метод експедиційного дослідження шляхом закладання екологічних профілів. Рослини

визначалися за «Определителем высших растений Украины», (1999) [2]. Систематичні таксони приймалися за А.Л. Тахтаджаном (1968,1987), життєві форми рослин – за І.Г. Серебряковим [4].

Рясність трав'янистих видів визначали окомірним методом за шкалою О.Друде (1913) [1], флороценотипи визначалися Б.В. Заверухою [6].

Результати і обговорення

Нами було досліджено 95 видів дикорослих лікарських рослин, серед яких були і рідкісні. Флора лікарських рослин налічує 95 видів, які належать до 84 родів і 37 родин. Найбільшим видовим багатством відзначаються такі родини: Asteraceae – 16 видів, що становить 16,8 % від загальної кількості видів, Lamiaceae – 13 видів (13,68 %), Fabaceae – 7 видів (7,37 %), Ranunculaceae – 6 видів (6,3 %), Boraginaceae – 6 видів (5,26 %), Scrophulariaceae – 4 види (4,2 %). 12 родин представлені одним видом.

У флорі лікарських рослин переважають трав'янисті полікарпики. Вони налічують 77 видів (81,05 %). Трав'янистих монокарпиків виявили 15 видів (15,8 %), чагарників і напівчагарників по 1 виду.

Найбільш рясними (COP³) є 10 видів (10,52 %), це *Centaurea jacea* L., *Leucanthemum vulgare* Lam., *Corylus avellana* L., *Vicia cracca* L., *Lotus corniculatus* L., *Betonica officinalis* L., *Prunella vulgaris* L., *Thymus serpyllum* L., *Trollius europaeus* L., *Astrantia major* L. 7 видів (7,4 %) зустрічаються поодинокі (Sol), а саме *Solidago canadensis* L., *Aretium lappa* L., *Vinca minor* L., *Galeobdolon luteum* L., *Leonorus quinquelobatus* Gilib., *Chamaenerion angustifolium* (L.) Scop., *Ficaria verna* Huds.

Закономірності становлення флори певної території, її генезис дозволяє пояснити еколого-фітоценотичний аналіз. В залежності від еколого-ценотичної природи видів рослин їх поділяють на флороценотипи [6]. За результатами аналізу виявлено, що домінує лучний флороценотип, який становить 33,7%. Сюди належать світлолюбні рослини відкритих місцезростань. 27,4 % видів належить до рудерального флороцено типу (поширені в основному біля підніжжя гір і на стежках); 16,8 % – до неморального (характерні для широколистяних лісів, тут вони зустрічаються в затінених місцях, біля ліщинових чагарників); 8,4 % – до сегетального; 7,4 % – до гігрофільного (зростають у зволжених місцях, біля гірських струмочків, джерел); 6,31 % – до монтанного флороцено типу, тобто приурочені до гірських умов місцезростання.

Ми проводили аналіз видів лікарських рослин за пристосуванням до таких екологічних факторів як зволоженість ґрунту, а також за їхніми вимогами до інтенсивності освітлення. Отже, за ступенем пристосування до водного середовища приблизно 84 % від загальної кількості видів належать до мезофітів, вони потребують середнього рівня зволоженості, зростають на суходільних лучних ділянках. 13 % видів приурочені до перезволожений екотопів – це гігрофіти, 2 види рослин зростають в умовах недостатньої зволоженості – це ксерофіти, 1 вид виявлено у повільно протічних водоймах – це гідрофіти.

За ступенем пристосування до інтенсивності освітлення переважають рослини відкритих місць – геліофіти (68,4 %). 23,2 % видів витримують невелике затінення, вони належать до факультативних геліофітів, 8,4 % видів пристосовані до зростання у затінених місцях – це сіофіти.

Досліджена флора лікарських рослин включає один ендемічний вид – *Trollius europaeus* L., 1 вид віднесений до червоного регіонального списку Закарпатської області – *Helleborus purpureus* L. [3]. 4 види або 4,2 % від загального числа досліджених видів включено до Червоної книги України [7]: *Arnica montana* L., *Gymnadenia conopsea* L., *Astrantia major* L., *Plathathera bifolia* (L.) Rich.

Висновки

Досліджена флора лікарських рослин лучних угруповань верхів'я річки Тиси за систематичною структурою належить до 95 видів, 84 родів, 37 родин. Переважають багаторічні трави, полікарпи. Найбільше видів належить до лучного флороцено типу. За екологічними особливостями у складі флори лікарських рослин переважають мезофіти і геліофіти.

Література

1. Григора І.М., Соломаха В.А. Основи фітоценології. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 240с.
2. Доброчаєва Д.Н., Котов М.И., Проскудин Ю.Н. и др. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 548с.
3. Крічфалушій В.В., Будніков Г.Б., Мигаль А.В. Червоний список Закарпаття: види рослин та рослинні угруповання, що знаходяться під загрозою зникнення. – Ужгород, 1999. – 196с.
4. Серебряков И.Г. Экологическая морфология растений. Жизненные формы покрытосеменных и хвойных. – М., 1962. – 226с.
5. Урс-Беат Брендлі, Я. Довганич. Праліси в Центрі Європи. Путівник по лісах Карпатського біосферного заповідника. – Бірменедорф: Федеральний інститут досліджень WSL, 2003. – 146с.
6. Флора Вольно-Подолі и ее генезис / Заверуха Б.В. – К.: Наукова думка, 1985. – 192с.
7. Червона книга України: Рослинний світ / редкол.Ю.Р. Шеляг-Сосонко (відп. ред.) та ін. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1996. – 608с.

The results of researches of flora of medical plants are presented after systematic storage, it is given biomorphological, ecologo-phytoceonotic and ecological analysis.

Key words: medical plants, flora.